

ἀγοραστὰ καὶ πωλητὰ, περιηγητὰ καὶ φορτικοὶ ὀδηγοί, προσκυνητὰ καὶ ἀμφετῶδες πλῆθος.

«Ἴδου ἡ ὁδὸς τοῦ πένθους ἀγούσα εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ τάφου» εἶπεν ὁ ὀδηγός.

Ἐνταῦθα οὐδεὶς λίθος, οὐδεμία πλάξ ὑπάρχει, ἥτις νὰ μὴ ἐγένετο μάρτυς μεγάλου συμβάντος. Ἀποκαλύπτω τὴν κεφαλὴν καὶ κλίνω τὸ γόνυ πρὸ τοῦ ἁγίου τούτου τόπου, ὅστις εἶδεν τὸν ἀγιώτατον τῶν ἀνθρώπων ἐν ὄλῃ Αὐτοῦ τῇ ταπεινώσει, τὸν ἀναξιόπαθοντα Ἐκείνον κατάδικον, τὸν ἀκάνθη ἐστεμμένον, τὸν φέροντα τὸν σταυρὸν Αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ ὤμου καὶ βαδίζοντα πρὸς τὸν θάνατον. Ὅποια ἱερὰ ἀναμνήσεις ἐγκλείονται ἐν τοῖς λίθοις τούτοις! πόσαι καρδίαι ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Κωνσταντίνου καὶ τῆς Ἐλένης ἔχυσαν τὸ αἷμά των πρὸ τῆς θέας ταύτης! καὶ πόσαι πάλιν ἀπῆλθον παρκαμυθίας νάματα ἀπ' αὐτῆς ἀντλήσαντες!

«Ἐκεῖ πρὸς νότον εἶναι ἡ Βηθλεὲμ», ἐπνέλαβεν ὁ ὀδηγός.

Ἡ Βηθλεὲμ, ἡ χριστάτη ἐν πόλεσιν! Αὕτη τοσοῦτον λαμπρὰ ἐπανάπνευται ἐπὶ τοῦ ὄρους, τοσοῦτον μεγαυτικὰς ῥίπτει ὁ ἥλιος ἐπ' αὐτῆς τὰς ἀκτίνας αὐτοῦ, ὥστε δὲν ἐνθυμοῦμαι νὰ εἶδόν που τόπον περικλειόμενα μετὰ τοσαύτης χάριτος τοσαύτην μεγαλοπρέπειαν.

Ἐκεῖ πρὸς ἀνατολὰς ἐκτείνεται μετὰ τῶν λόφων ἡ κοιλάς τῶν ποιμένων, στενὴ καὶ σιωπηλὴ, περιοριζομένη ὑπὸ ὀλίγων τινῶν δένδρων. Ἐκεῖ αἱ λεγεῶνες τοῦ οὐρκανοῦ ἐσάλπισαν κατὰ τὴν ἱεράν Ἐκείνην νύκτα τὴν σωτηρίαν ἡμῶν. Ἐπ' αὐτῆς ἐγείρονται πολλὰ μοναστήρια, οἱ δὲ μέγιστοι ἐκεῖνοι θόλοι εἶνε τοῦ ναοῦ, ὃν ὠκοδόμησεν ἡ ἁγία Ἐλένη ἀνω τοῦ σπηλαίου, ἐν ᾧ ἐγεννήθη ὁ Σωτὴρ.

«Τὸ δὲ ἀνάκτορον, ὅπερ ὑφύεται ἐπ' ἐκείνου τοῦ λόφου ἑκατὸν βάματα μακρὰν ἡμῶν, ποῖον εἶνε;» ἠρώτησα τὸν ὀδηγόν. «Εἶνε τὸ ἀνάκτορον τοῦ Δαυὶδ ἐπὶ τῆς Σιών» ἀπήντησε μονοτόνως ἐκεῖνος.

Ἐκεῖ λοιπὸν κατῴκει ὁ μέγιστος ἀνὴρ τῆς ἐποχῆς του, ὁ ἐν ταυτῷ προφήτης, ποιητὴς καὶ βασιλεὺς. Ἐκείθεν ἠδύνατο νὰ ἐπιβλέπῃ τὴν Ἱερουσαλὴμ καὶ νὰ παρατηρῇ ἀτάραχος τὸ κῆμα τοῦ ποταμοῦ, τὴν σιωπηλὴν χλοάζουσαν πεδιάδα, καὶ τὰς ἐλαίας στεφύδας τὰς κορυφὰς τῶν λόφων, ἔχων δεξιὰ τὴν

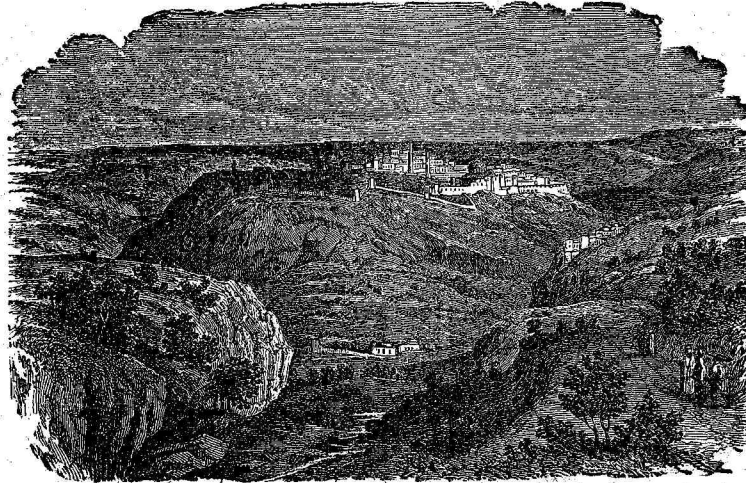
κοιλιάδα τοῦ Ἰωσαφάτ, καὶ περαιτέρω τὴν λίμνην τῆς Νεκρᾶς θαλάσσης.

Ἡ κοιλάς τοῦ Ἰωσαφάτ...! Οὐδεμία θεὰ πληροὶ τὴν ψυχὴν τοσαύτης σκυθρωπάτατος ἦσαν αὕτη ἡ στενὴ κοιλάς ἡ ὑπεξοχομένη ἐκ τοῦ χειμάρου τῶν Κέδρων καὶ ἔρπουσα μετὰ τῶν δύο λόφων, ἐφ' ὧν ἀναπαύονται ἡ Ἱερουσαλὴμ καὶ τὸ Ὄρος τῶν Ἐλαιῶν. οὐδέποτε ὁ ἥλιος κατέρχεται μέχρις αὐτῆς· εἶνε ἡ κοιλάς τῶν σκιῶν καὶ τῶν τάφων, καὶ ὁ ἐπὶ τῆς γεφύρας τῶν Κέδρων βαδίζων καταλαμβάνεται ὑπὸ ἀκουσίαις φρικῆς τὰ μνημεῖα τοῦ Ἀβεσαλώμ, Ἰωσαφάτ, Ζηκχαρίας καὶ σωρὸς ἄλλων λίθων τῆ δὲ κακίαις κειμένων ἐπαυξάνουσι τὸ πένθιμον τῆς θέσεως.

«Ἴδου πρὸς ἀνατολὰς ἡ Βηθανία καὶ τὸ Ὄρος τῶν Ἐλαιῶν» λέγει μοι ὁ ὀδηγός.

Βηθανία, ἡ μετὰ τὴν Βηθλεὲμ ἀγαπητοτέρα, χώρα πλήρης ἀναμνήσεων προσφιλῶν. Ἐν σοὶ κατώκησεν ὁ Λάζαρος ἡ Μαρίας καὶ ἡ Μάρθα; ἐν σοὶ ὁ Υἱὸς τῆς Παρθένου ἀνεπαύθη ἀπὸ τῆς ἱεράς Αὐτοῦ ἐργασίας,

ὅπως νέας κτήσῃται δυνάμεις εἰς ἀποπεράτωσιν τοῦ μεγάλου ἔργου του. Ἐν σοὶ δ' ἐκ τῆς Ἱερουσαλὴμ διωχθεὶς εὖρε στέγην, ὃ ἄπατρὶς πατρίδα, ὃ ὑπὸ τοῦ λαοῦ του καταφρονηθεὶς ἀγάπην καὶ τιμὴν. Διὰ τοῦ ὀνόματός σου ἤθελον καλέσει πάντα τόπον ἐν ᾧ κατοικεῖ ἡ ἀγάπη. Τοσοῦτον ἡσυχος ὠκοδόμησας ἐπὶ τοῦ ὄρους, ὑπὸ εὐσκιῶν δένδρων καὶ χλοα-

Ἱερουσαλὴμ καὶ αἱ περὶ αὐτῆς φάραγγες.

ζόντων πεδίων περικυκλουμένη, ὥστε ἀσμένως ἠδύνατό τις νὰ διαμείνῃ ἐν σοὶ ὑπὸ ἀγαπητῶν περιστοιχούμενος καρδιῶν. Ἐπὶ πολὺ ἀναπαύω τὸ βλέμμα μου ἐπὶ σοῦ, τῆς πατρίδος τῶν ψυχῶν, ἢν ὁ Κύριος τοσοῦτον ἠγάπησεν, ἀλλ' ἡ καρδίᾳ μου ταρασσεται ὑπὸ ἀπεριγράπτου ταραχῆς. Δὲν δύναμαι ν' ἀποσπᾶσω πλέον τοὺς ὀφθαλμούς μου ἀφ' ἡμῶν, τόποι ἱεροί, οἵτινες τοσαύτας γλυκειὰς ἀναμνήσεις ἐν τῇ ψυχῇ μου ἐγείρετε.

Ἀθήνησι, 9 Μαΐου 1877.

ΟΡΕΣΤΗΣ.

ΤΟ ΔΕΝΔΡΟΝ ΤΟΥ ΛΩΤ.

Εἶναι δενδρόλλιον ἀκανθῶδες ἔχον ὕψος ἐνὸς καὶ ἡμίσεος μέτρου περίπου παράγον καρπὸν ὑποκίτρινον γνωστὸν εἰς τοὺς Ἀραβίας ὑπὸ τὸ ὄνομα *λείμων* Λοῦθ διότι κατὰ τὰς παραδόσεις τῶν ὀλοῦτ, ἕνεκα